

Időutazás a 2010-ben 100 éves Délmagyarországgal: 1953 (44. rész)

RATKÓ-GYEREKEK A BÉKETÁBORBAN

Ötvenhét hét múlva lesz 100 éves az 1910. május 22-én újtára bocsátott Délmagyarország. Lapunk e jubileuma alkalmából, mintegy visszaszámlálásként, időutazásra hívjuk olvasóinkat: hétről hétre egy-egy esztendő újságtermését átlapozva föl-villantjuk, milyennek láttatta a világot, az országot, a régiót, Szegedet – a Délmagyarországot. A magyar vidék legpatinásabb lapja sorozatának negyvenegyedik állomása: 1953.

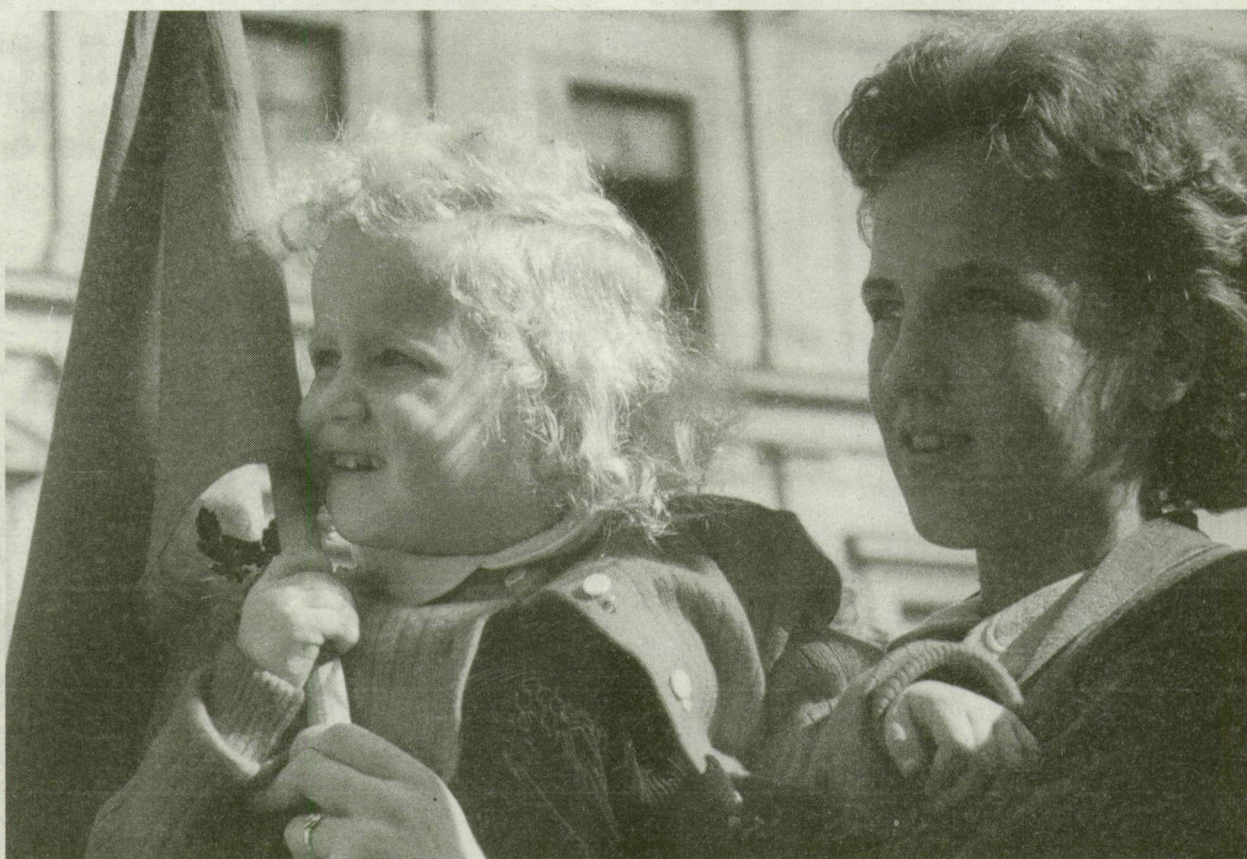
ÚJSÁZI ILONA

„Tervünk a gyermekekért - Dolgozóink gyermekeire korszerű óvodákban vigyázunk” - indul a január 1-jei, háromrészes képriport. Így csinál kedvet a lap a gyermekvállaláshoz, ami ekkor, az úgynevezett Ratkó-korszakban kötelező.

Új szülőotthonok

Ratkó Anna 1950 és 1953 közötti egészségügyi minisztersége idején a drasztikus abortusztilalom és a gyermektelenségi adó miatt „a természetes szaporodás üteme” hirtelen megugrik.

A „felszabadulás előtt mindössze két szülőszoba volt, ma már hét modern szülőotthon működik a megyében. Bölcsőde egyáltalán nem volt, a hároméves és az ötéves tervben hat állandó és 12 ideénybölcsőde létesült csak a községekben. Ebben az évben újabb három állandó és hét ideénybölcsőde létesült, s a férőhelyek száma ezzel 750-re emelkedik. Ezenkívül a megye nagyobb üzemeiben nyolc bölcsőde működik, amelyek közül egyedül a szegedi kenderfonógyárban 60 gyermek részesül szakszerű gondozásban. A megye bölcsődéire ebben

■ Anya és gyermeke a középpontban – az országos díjat nyert fényképen

FOTÓ: LIEBMANN BÉLA

az évben mintegy 350.000 forinttal többet fordítanak, mint tavaly” - magyarázzuk február 26-án. „Amíg a felszabadulás előtt 14,2 százalék volt, jelenleg már csak 6 százalék a megyében a csecsemőhalandóság”.

Vita a nevelésről

Gyerekanyag kell a kultúrforradalomhoz is. A hazafias nevelésről vita bontakozik ki lapunk hasábjain. Olvai Ferenc levéltárvezető arról ír január

8-án, hogy „kultúrforradalmunkat a levéltárak is mindinkább eredményesen szolgálják”.

Iskolai riportot adunk - három fotóval dúsítva - „az MTH 600-as ipari tanulóotthonából, négyszáznál több ifjúmunkás életéről január 15-én. „A mi ipari tanulóink tanulnak, mert jó szakemberekké akarnak válni. Teljes odaadással hajolnak a könyvek fölé, becsületesen és lelkesen hajtják végre gyakorlati munkájukat. A munka után jut idejük bőven szórakozásra. Tudnak őszintén, tiszta szívből énekelni. A járóelők megállnak, amikor szép egyenruhájukban végigvonulnak Szeged utcáin, s zeng, harsog a dal ajkukon: A béketábor legyőzhetetlen, / A béke útja biztos út...”

A nő feladata

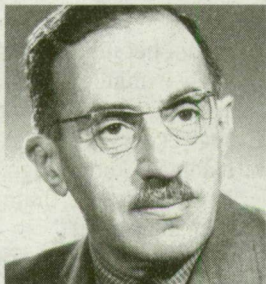
„A dolgozó nők feladata a békekongresszus felhívásának megvalósításában” címmel január 25-én Nagy Károlyné MND SZ megyei titkár ír vezércikket lapunkban. A nőknek „a régi, maradi szokásokkal kell szakítaniuk”. Azt kell megérteniük, hogy „minél többet és jobbat termelünk, annál jobban erősödik népgazdaságunk, annál több új gyárat, családi házat, iskolát, bölcsődét, napközi otthont építünk”, így a gyerekeket is biztos helyen tudhatják, míg sztahanovistaként dolgoznak.

→ **KRONOLÓGIA. 1953. március 5.:** A szovjet generalisszimusz, Sztálin halála. **Március 16.:** Húsvét hétfőjét rendes munkanappá minősítik. **Március 25.:** Másnap reggelre 239 vasutat hurcol el otthonából az Államvédelmi Hatóság a MÁV-nál tartott megfélemlítő akció keretében. **Június 2.:** II. Erzsébet brit királynő megkoronázása. **Június 17-18.:** Kelet-Berlinben kítör a felkelés a munkanormák és a kommunisták ellen. **Július 4.:** Megalakul az új kormány, élén Nagy Imrével, aki a parlament elé terjeszti reformer programjavaslatát. **Augusztus 9.:** Engedélyezik a kisiparosok ipargyakorlását. **November 25.:** A magyar labdarúgó Aranycsapat a londoni Wembley stadionban 6:3 arányban legyőzi a hazai pályán 90 éve veretlen angol válogatottat.

Vagy a termelőmunkát nem végző, de a csongrádi gimnáziumhoz kötődő „Bartók Józsefné, aki nem fiatal asszony, mégis fáradságot nem ismerve dolgozik a Szülői Munkaközösség tagjaival. A vidéki gyerekek ruháját kijavítják, a koreai gyerekek részére takarót kötöttek, az iskolát szépítik, gazdasági vonatkozásban is támogatják.”

→ Arcél: Liebmann Béla (1899–1996)

Szeged első fotóriportere Temesvárott született 1899. június 23-án. Eredetileg optikusnak és orvosi műszerésznek tanult, majd autodidakta módon elsajátítja a fényképezés alapsmereteit. Nyomatásban az első fényképfelvétele 1919-ben jelenik meg Temesvárott, ahol lefényképezett egy Zeppelint. 1921–1923 között Budapesten szabadúszó fotóriporter, felvételeit közli a Színházi Élet, a Pesti Hírlap és a Tolnai Világlapja. Szegeden 1923-ban telepedik le, a Délmagyarország szerkesztőségi fotóriportereként több, aláírás nélküli fotója is megjelenik. Ugyanakkor 1930-tól optikus műhely, látszerészeti és fotóüzletet nyit. „Hét évtizeden át fényképezi a Tisza-parti város életét – írja róla Győri Lajos. – Készít építészeti fotókat, városképeket, műemlékfelvételeket, portrékat”, 1931-től pedig a Szegedi Szabadtéri Játékok fotója – megőrökiti a városba érkező színészeket, politikusokat, művészeket, tudósokat. Archívumából 250 ezer negatívot őriznek Szegeden a Móra Ferenc Múzeumban, valamint Budapesten a Magyar Nemzeti Múzeum Történeli Fényképtárában, illetve a Magyar Távirati Iroda Fotógyűjteményben.

TÁPAI TÁNC: SODRÓFONÓ

MUNKATÁRSUNKTÓL

„Két évvel a Mojszejev-együttes szegedi szereplése után” a „Magyar-Szovjet Barátsági Hónap közeledtével nagy szeretettel idézik a szegedi dolgozók azoknak a napoknak az emlékét, amikor szovjet vendégek jártak körükben - szól a visszaemlékezés február 13-án. - Különösen felejthetetlen marad szereplésük a tápei együttes tagjai számára, akik (...) tőlük tanulták meg azt, mennyi mindent lehet színpadra vinni, hisz

a nagy sikert aratott Buljba című táncuk csak egyszerű krumpliültetést ábrázolt. Ez adta meg a tápeiaknak azt a gondolatot, hogy munkájukat elevenítsék meg. Így született meg az azóta nagy sikert aratott Sodrófonó című népi játékkuk, amely az apáról fiúra szálló mesterségét, a gyékényszövést mutatja be. (...) A szovjet tapasztalatok hasznosításával megerősödött, most már 120 tagú együttes nagy lelkesedéssel készül a megyei bemutatóra.”

■ A néptánc-bemutató a tömegrendezvény tartozéka

FOTÓ: LIEBMANN BÉLA

ÚJÍTÓ ORVOSEGYESITEM - „A Szegedi Orvostudományi Egyetem dolgozói számos újítással segítik az oktató és tudományos munkát. Az 1952-es évben 122 újítási javaslatot nyújtottak be. A dolgozóknak közel 10 százaléka vesz részt a mozgalomban. Több elfogadott javaslat nagy összegű valutát takarít meg népgazdaságunknak. Dr. Forró László tanársegéd és Ábrándi Endre gyakornok újítása a külföldről importált 20-25 ezer forintos mikromanipulátorokat helyettesíti. A binoculáris preparáló mikroszkópra szerelt csuklós szerkezettel ellátott tűvel igen vékony állati nyirokerekbe is könnyen adnak injekciót” - írjuk január 7-én. „Rövidesen megnyílik az orvostudományi újítók szegedi irodája, ahol az újítók tapasztalataik kicserélésével, szakkönyvek, folyóiratok tanulmányozásával növelhetik tudásukat.” „A rák gyógyításával foglalkozó orvosok” vándorgyűlését január 11-én tartják. „Népi demokráciánk gondoskodott róla, hogy a legfélreesebb tanyán is hozzájuthasson mindenki az ingyenes rákszerű vizsgálathoz.”

FOTÓ: MÓRA FERENC MÚZEUM TÖRTÉNELI OSZTÁLYA

NAPI HÍREK

Tükröt tart szülővárosának és a régióknak a Délmagyarország. A cikkek, információk fölött a forrás: „saját tudósítónktól” - most 1953-ból.

MUNKATÁRSUNKTÓL

PETŐFI, A BOLSEVIK. „Lunacsarszkij saját kora 'bolsevikjének' nevezi Petőfit és a világirodalom legnagyobb költőforradalmárának - írja „Lobogónk: Petőfi” című, a költő születése 130. évfordulója alkalmából születő szövegében „Horváth Márton elvtárs” (január 1., csütörtök).

ZENEI GIMNÁZIUM. „Az 1952-53. tanévben megnyílt Szegeden is a zenei gimnázium, mint a szakképzést szolgáló intézmények egyik faja.” Hiba a szakmai sovinizmus: „a növendékek egy része elsősorban muzikusnak érezte magát, s csak azután gimnáziumi tanulónak” (február 12., csütörtök).

CSILINGELŐ VILLAMOS. A Szegedi Villamosvasút Dorozsmán kívül „külön villamosjáratot épített a Kisvasút állomáshoz, a Marx téri piachoz és az új Rákosi-hídon is csilingelő villamosok szállítják Újszegre a dolgozókat.” A szállított személyek száma az előző évhez képest 1950-ben villamoson 42,7 százalékkal, 1952-ben 12,2 százalékkal nőtt (március 29., vasárnap).

BŐRTÖN CUKORÉRT. „Elyverte méltó büntetését Fenesi Lajos áruhalmozó. Hétfői börtönre és teljes vagyonelkobzásra ítélték a 15 mázsa cukor rejtgetéseért” (április 18., szombat).

KÉPVISELŐJELÖLTEK. Csongrád megye képviselőjelöltjei: „1. Révai József népművelési miniszter. 2. Nagy Dániel, a Magyar Népköztársaság Elnöki tanácsának elnökhelyettese, földműves. 3. Borbás Lajos, a mezőgazdasági és erdészeti dolgozók szakszervezetének elnöke, kubikos. 4. Nagytóth József, a Csongrád megyei tanács elnökhelyettese, földműves. 5. Nagy Sándor, Sztálin-díjas és Kossuth-díjas író, szed. 6. Ruzsnyák István, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Kossuth-díjas orvostanár. 7. Lövő Ferenc gyári munkás, Hódmezővásárhely. 8. Katona Sándor termelőszövetkezeti elnök, Makó. 9. Vigh Istvánné szövőgyári munkás, Szeged. 10. Várkonyi László alezredes, Kecskemét, nyomdász. 11. B. Papp Mihály, a városi tanács elnökhelyettese, Makó, mezőgazdasági munkás. 12. Dombi Jánosné, termelőszövetkezeti tag, Tömörkény. 13. Karácsonyi Béla Kossuth-díjas egyetemi docens, Szeged” (május 5., kedd).

KÖLTÖZIK A KIADÓ. „A Viharsarok és Délmagyarország Lapkiadó Vállalat kiadóhivatalát a Lenin u. 6. sz. alól a Klauzál tér 3. sz. alá helyezte át.” Az impresszumban az áll, hogy a „Délmagyarország politikai napilap” felelős szerkesztője és kiadója: Zombori János. „Szerkeszti: a szerkesztőbizottság. Szerkesztőség: Szeged, Lenin u. 11.” (június 9., kedd).

FALUVILLAMOSÍTÁS. „Augusztus 20-ra kigyullad a fény Csanytelek, Baks és Tömörkény községben - A Délmagyarországi Áramszolgáltató Vállalat dolgozóinak augusztus 20-ra, Alkotmányunk ünnepére tett felajánlására” (augusztus 8., szombat).

DENEVÉR. „A Szegedi Nemzeti Színház művészei lelkesen készülnek a Denevér szeptember 19-i bemutató előadására”. Többek között Olgyai Magda, P. Bus Anna, Gaál József, Németh János, Pataki Béla, Károlyi István, Moldován Stefánia, a zongoránál Paulusz Elemér dolgozik a sikerért” (szeptember 4., péntek).

BÍRÁLAT ÉS ÖNBÍRÁLAT. „Az Apám című költeményemre már három vita-cikk zuhant, de egyik sem ütött agyon, hanem ellenkezőleg, mindegyik jó szándékkal, segíteni akarással van irányomban” - írja Lódi Ferenc (szeptember 16., szerda).

↑ további információk, FOTÓK a témáról az interneten! www.delmagyar.hu